

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSКИH
KRŠČANSКИH UČITELJSКИH
IN KATEHETSKИH DRUŠTEV

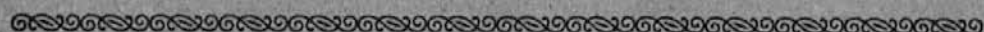

Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestobo

L. XVIII. ♦ 1917 ♦ ŠTEV. 5.

Vsebina:

Pedagoška premišljevanja učitelja Samotarja. Poročnik nadučitelj Fr. Samec	97
Iz prakse	99
Otrok v predšolski dobi. Marica Koželjeva	101
Krenimo na nova pota. J. Polák	103
Izvajanje enačb iz elementarnih računov. — a —	106
Abstinenčni kotiček. Kdaj in kje? — a —	108
S kmetov. Marica Koželjeva	109
Iz zapiskov mojega potovanja po fronti. V. Č.	110
Katehetski vestnik :	
Katehetsko gibanje	112
Katehetske beležke	113
Učiteljski vestnik	115
Raznoterosti	117
Slovstvo in glasba	120

»SLOVENSKI UČITELJ« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »SLOVENSKEGA UČITELJA« V LJUBLJANI.

Urednika: A. ČADEŽ, katehet v Ljubljani, in FR. JAKLIČ, nadučitelj, drž. in dež. poslanec. Oblastem odgovoren IVAN RAKOVEC. Tisk Katoliške tiskarne.

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH UČITELJSKIH IN KATEHETSKIH DRUŠTEV. ■ LAST „SLOMŠKOVE ZVEZE“ IN „DRU-

ŠTVA SLOVENSKIH KATEHETOV“.

L. XVIII. ŠTEV. 5.

V LJUBLJANI, DNE 15. MAJA 1917.

Pedagoška premišljevanja učitelja Samotarja.

Poročnik nadučitelj Fr. Samec.

(Dalje.)

Ne vem sicer, kako so ravnali oni učitelji, ki so se mnogo pečali s prostim spisjem, škodovalo pa menda ne bo, ako omenim metodo neke učiteljice, ki je v tem predmetu redno pohvaljena. Prečita otrokom kak opis in jim dá domačo nalogo z lepo donečim naslovom. Otroci doma napišejo, kar si je kdo zapomnil in kakor pač kateri vé in zna. Drugi dan prineso naloge v šolo, učiteljica pobere zvezke, doma pregleda in popravi in prinese otrokom nazaj. Sedaj se začne poprava v šoli, ki traja par ur. Popravo učiteljica zopet pregleda, prinese v šolo in jo dá prepisati kot »prost spis« iz navadnih zvezkov v »lepe«. Seveda ima lepe uspehe; toda meni se zdi ta metoda »humbug« in pesek v oči. Nadzornik pa seveda potem učiteljico priporoča za zgled drugim. No, hvala lepa!

Če sem pa omenil to stvar, ne mislim še tajiti, da so pri spretnih učiteljih nadarjenejši učenci, ki so imeli mnogo nazornega nauka in se učili tudi slovnice, res napisali kaj boljšega. Toda vsled tega prosto spisje v zvezi s konverzacijo še nima pravice izpodrivati slovnice, temveč vse to naj ostane lepo skupaj; kajti slovnica je oni del pouka, ki dá jezikovnemu znanju pravo vrednost. Jezikovno znanje, pridobljeno potom konverzacije in prostega spisja, je pridobljeno mehanično in je vsled tega — plitvo. Učenec, ki je napisal že več prostih spisov, res napiše marsikateri tudi kompliciranejši stavek pravilno. Kakor povsod, pride tudi tukaj vaja do veljave. Toda onega globljšega znanja, ki ga dá učencu slovnica, tukaj ni, in take otroke opozarjati na lepoto jezika bi se reklo govoriti slepcem o barvah.

Še enega momenta ne smemo prezreti pri slovniškem pouku. Napredek v globljem umevanju jezika izpodbuja učenca za vztrajnost. Učenec vidi, da je zmožen že tudi misliti, kar rodi v njem samozavest. To je veliki vzgojni pomen slovniškega pouka.

Realije. Učenci so šli iz šole in se pogovarjali o pragozdu. Kako pač mora biti tam? Levi, tigri in druge zveri preže na svoj plen. Velikanske kače se plazijo po tleh in ovijajo okrog dreves. Po drevju skačejo različne opice, vsakovrstne ptice do malega kolibrija, ki je jedva tako

velik kot kak hrošč, letajo od veje do veje. In oni lepi pisani metulji sedajo po čudnih rastlinah. — Tako se je sukal pogovor celo pot do doma, vsak je povedal nekaj.

Prišel je vasovat k nam Žukovčev Jožek. Pogovor se je zasukal na solnce in zemljo. In pokazalo se je, da je bil Jožek, ki je vodil pogovor, o medsebojnem razmerju solnca in zemlje jako slabo poučen. Verjeti ni hotel, da je zemlja okrogla, da se suče okrog svoje osi itd. Jaz — takratni učenec IV. razreda domače šole — sem mu dokazoval na vse načine, kar so dognali učenjaki. Vzel sem s police bučo, ki naj bi predstavljala zemljo, zaznamenoval svetiljko, ki je visela od stropa, kot solnce in mu kazal, kako se suče zemlja, da imamo dan in noč, poletje in zimo. Seveda Jožek je ostal trdovraten in neveren Tomaž ter trdil venomer, da se vrti »fnda-ment«. Kaj si je mislil pod to besedo, nam ni znal povedati, ker sam tudi ni vedel. Bog vé, kje jo je pobral. Toda moj oče je bil ponosen na moje znanje in tudi vsem drugim je bilo jasno, kar sem jim pravil, in so verjeli.

Drugič je prišel vasovat sosed. Pripovedoval nam je, da je čital snoči, kako se je vojskoval Hanibal v Italiji, s kakimi zvijačami je varal sovražene Rimljane, dokler ga ni doletela žalostna usoda. Drugi dan sem tudi jaz poiskal Staretovo zgodovino in z zanimanjem čital o zmagah in trpljenju simpatičnega junaka.

To so bile realije takratne šole. In sedaj? O Bog, kaka mizerija vlada po naših šolah v tem oziru!

Naj omenim še eno hospitacijo! Ko sem si bil izvolil vzvišeni učiteljski poklic, me je izročil nadzornik nadučitelju v P., da me uvede v skrivnosti poučevanja. Nadučitelj je bil seveda luč — izkušen šolnik. Kako je poučeval zemljepisje? Imel je V. razred, ki so ga obiskovali učenci sedmega in osmega šolskega leta. (Bilo je na Štajerskem.) Pretekkel je bil že dober mesec šolskega leta in ponavljal je še vedno domači okraj. A kako temeljito! Poleg mej, gorovja, dolin, vasi itd. je izpraševal, s čim se peča prebivalstvo, kako živi, kakšne hiše ima in vse mogoče je spravil na dan. Celo imena župnikov in nadučiteljev v vseh župnijah so mu učenci našteali. »To je jako važno,« se je izrazil nadučitelj, »kajti večkrat se seli učenec iz enega šolskega okoliša v drugi in že vnaprej vé, kako se piše njegov bodoči nadučitelj.«

»Kako Vam je ugajalo?« me je vprašal nadučitelj, ko je minila ura. »Učenci so dobro odgovarjali,« sem odgovoril skromno, »toda, gospod nadučitelj, meni se zdi, če boste jemali vse tako temeljito, bo primanjkovalo časa. Še s Štajerskim ne boste gotovi do konca leta.« »Vidite, uprav to je bila napaka stare šole,« mi je odgovoril nadučitelj; »poučevalo se je vse mogoče: solnce in zemlja, luna, deli sveta, Evropa, Avstrija, a domače dežele otroci niso poznali. Sedaj je metoda zemljepisnega pouka drugačna. Začnemo s tem, kar otroci vidijo in za kar so bolj vzprejemljivi, in tako se potem njihovo duševno obzorje širi, ko se jim nudi vedno več. Vsako polovičarstvo pa je škodljivo, zato se mora obravnavati vse temeljito in tako dolgo, da učenci s pravilnimi odgovori pokažejo, da imajo snov popolnoma v oblasti.«

Govoril je jako prepričevalno, prirojena mu je bila poza dobrega učitelja, toda mene vendar ni prepričal, dasi sem bil takrat ubog hospitant. Zvenele so mi v ušesih besede: drugi z daljnogledom, mi pa z mikroskopom.

A danes nisem več hospitant, temveč učitelj, ki poučuje že dobrih deset let, in poleg tega človek, ki ima oči, da z njimi gleda, kaj se po svetu godi.

In kaj vidijo moje oči? Po naših šolah se premlevajo dan na dan stvari, ki jih imajo otroci doma vedno pred očmi. Preden pride v šolo in ko pride iz šole, pase otrok krave. Pride v šolo, učiteljica obesi na steno lepo naslikano kravo s teličkom in muči z njo učence celih štirinajst dni. (Pa recimo dolgočasi, ker mučiti je danes prepovedano.) Ko je gotova s kravo, pridejo na vrsto pes, mačka, konj itd.) Da jedo v ribniški dolini zjutraj kavo s kruhom, včasih tudi belim, je zemljepisje, — da so jedli pred tridesetimi leti kislo zelje in žgance, je zgodovina.

Kakšne bedastoče pridejo pri nas včasih na dan, je res zanimivo. Kak vadniški učitelj je napisal n. pr. stavek: Dokler vsi otroci ne razumejo stvari, ki si jo obravnaval, ne smeš začeti z novo stvarino. Nadzor-nik, ki »inšpicira« kak kmetiški okraj, tudi čita pedagoške časopise. Ker ne misli posebno daleč, si takoj izvoli ta stavek za svoj princip. Učitelj naj se ozira na onih par zanikarnežev, ki po več dni zaporedoma ne pridejo v šolo! Če je pa kak učenec tako zabit, da mu ni mogoče vlti črk v glavo, ima vkljub temu pravico prestopiti v višji razred, da ni izključen od »iz-obrazbe«, kakor se nerodno izražajo naši šolniki. V razredu imaš vsaj polovico učencev, ki bi se dalo z njimi kaj napraviti in bi se tudi radi kaj naučili, toda druga polovica ali tretjina je kakor coklja, ki te ovira pri pouku. Kako vendar pridejo oni pridni in nadarjeni otroci do tega, da jih učitelj zanemarja v prilog tepcem in lenuhom? Nekaj se mora storiti v tem oziru, drugače nam zraste čez glavo generacija Žukovčevih Jožkov, ki bo mislila, da se vrti »Indament«. Če ostane zemljepisni pouk tak, kakr-šen je danes, in če ne bodo starši začeli poučevati otrok, da je zemlja okrogla, da se suče okrog svoje osi itd., kakor so nas včasih učili šest resnic in druge molitvice, se bo to kmalu zgodilo. (Dalje.)

Iz prakse.

Predavanje prof. Janko Mlakar-ja pri kateh. sestanku dne 11. aprila t. l.

Dekret Pija X. glede prvega sv. obhajila je živo posegel v katehetsko delovanje. Katehetom se je delo olajšalo, ker se sedaj za pripravo otrok za prvo sv. obhajilo ne potrebuje več toliko časa kakor v prejšnjih letih, obtežilo pa, ker se mnogo staršev brani, da bi pustili otroke zgodaj k sv. obhajilu. To poslednje bi se morda zdelo komu malenkostno, toda boji, ki jih ima marsikateri katehet v tem oziru s starši, mu pač zelo zagrene veselje, ki bi ga imel sicer z malimi prvoobhajanci. Z vsemi možnimi sredstvi, s prošnjami in grožnjami dosežem vsaj toliko, da gredo otroci v

drugem šolskem letu (II. razredu) prvič k sv. obhajilu. Nemogoče mi je pa izpolniti določbo ljubljanske »*Instructio pastoralis*«, ki zahteva, naj otroci pristopijo prvič k sv. obhajilu že v prvem šolskem letu.

Čemu se neki starši tako branijo, da bi pustili otroka zгодaj k svetemu obhajilu? Navadno se izgovarjajo s tem, da je otrok še preneumen, da ne ve, kam gre in podobno. Imel sem vedno ta izgovor za ničeven, za golo sitnost; toda spoznal sem, da ni vselej tako prazen.

Lani sem namreč tovarišu potožil, da se neka mati trdovratno brani, da bi pustila svojega otroka, sedemletno deklico, k sv. obhajilu. Tovariš mi pravi: »Gotovo je ta mati ali v Marijini družbi ali pa v samostanu vzgojena,¹ kajti take delajo meni največje težave. Nasprotno se pa starši, ki so v verskih stvareh brezbrizni, prav nič ne upirajo.«

To mi je dalo misliti. Premišljeval sem razne slučaje, ko so starši branili otrokom k prvemu sv. obhajilu, in prišel sem do zaključka, ki utegne imeti nekaj resničnega na sebi: Bolj ali manj brezverni, oziroma versko brezbrizni starši navadno zato ne nasprotujejo katehetu, ker imajo sveto obhajilo za golo zunanost, kateri se je otrok prejalislej dolžan podvreči. K a k o prejme otrok sv. obhajilo, to takim pač ne dela preglavic. Verni starši pa žele, da otroci pobožno in vredno prejmejo Najsvetejši Zakrament, zato se pa branijo, da bi otrok zгодaj šel k sv. obhajilu, ker se boje ali celo vedo, da otrok še ni zadosti razumen. Na zagotovilo, da deklica zadosti zna, sem pogosto že dobil ta-le odgovor: »Ko bi vedeli, kako neumno doma govori, bi je sami ne pustili k sv. obhajilu.«

Vprašanje je, kdo ima prav: katehet ali starši.

Lani se mi je posrečilo, da sem preprosil nekaj mater, ki so pustile otroke v I. razredu k sv. obhajilu. Z mirno vestjo lahko trdim, da sem se z njimi zelo trudil; da, pripravljaj sem jih še skrbneje, kakor one iz drugega razreda. Obnašanje večine izmed njih pri sv. obhajilu je bilo pa tako otročje — v slabem pomenu besede — da se je videlo, da se niso zavedale svetosti Zakramenta, ki so ga prejele. In vendar so mi v šoli na vsa vprašanja o sv. Rešnjem Telesu in sv. obhajilu točno odgovarjale! To me je napotilo, da sem začel povpraševati nekatere gg. tovariše, kako izkušnjo imajo glede obhajancev prvega šolskega leta. Poizvedoval sem tudi pri starših in večjih deklicah. Iz nekaterih odgovorov sem posnel, da tak mali prvoobhajanček pač razločuje »panem eucharisticum a pane communi et corporali«, toda vsak ne toliko »ut ad altare posset devote accedere«. Kot drastičen zgled naj navedem odgovor, ki ga je dal mali deček, ko so ga doma vprašali, kako je bilo pri prvem sv. obhajilu. Fantek se je odrezal tako-le: »Tisto, ki so nam dali v cerkvi, ni bilo nič dobro...!«

Iz tega spoznamo, da imajo starši včasih prav, ako trde v nasprotju s katehetovim mnenjem, da otrok še ni sposoben »ut ad altare posset devote accedere«. Toda morda bi se kdo čudil, češ, kako je mogoče, da otrok doma tako neumno govori, ako pa zna v šoli na vprašanja o sv. Reš-

¹ Umevati je to pripombo na dobro plat. češ, ker je dovolj poučena v krščanskem nauku in verna, se boji, da bi otrok ne bil dosti pameten za sv. obhajilo. — Ur.

njem Telesu lepo odgovarjati. Temu povem: »Otrok govori v šoli tako, kakor ga nauči katehet; njegove besede, oziroma misli niso res njegove, ampak katehetove; doma pa govori kakor sam misli in razume, oziroma ne razume. V prvem razredu se ti malček nauči naizust, oziroma si zapomni vse polno besedi, četudi jih prav nič ne razume. Še zatrjeval bo, da jih razume, dasi so mu morda vsi pojmi neznani. Priznam, da so tudi v prvem razredu otroci, ki so sposobni za pobožni prejem sv. obhajila, toda to so le izjeme.

Moje — seveda nemerodajno mnenje — bi bilo torej to-le: Ako se starši branijo, da bi otroka v prvem šolskem letu pustili k sv. obhajilu, češ, da je še preneumen, jim smemo verjeti ter dovoliti, da obvelja njihova. Mati — če je res dobra — gotovo bolje pozna mišljenje otroka, ki ga ima vedno krog sebe, kakor katehet, ki ga vsak teden enkrat vidi in nima prilike, da bi se z njim »po domače« razgovarjal.

Res je, da zakramenti delujejo »ex opere operato«, toda katekizem uči, »da smo deležni milosti sv. obhajila, se moramo dobro pripravljati ter Jezusa vredno prejeti«. Izkušnja tudi uči, da taki mali otroci večinoma sami ne znajo iti k spovedi, ne k sv. obhajilu. Ako jih starši peljejo s seboj, gredo, če ne, pa takrat samo, kadar je šolska spoved.

Slednjič naj opozorim še na to, da tudi papežev dekret pušča staršem in katehetu nekaj prostosti glede dobe za prvo sv. obhajilo, ker ne določi popolnoma natančno starosti, marveč pravi le »circiter septimum annum, sive supra, sive etiam infra«.

Otrok v predšolski dobi.

Marica Koželjeva.

b) Otrok vesten.

»Kakor se mlado drevce nagne, tako bo rastlo staro drevo,« to je eden od premnogih rekov, ki jih je zapisal naš vzor-učitelj veliki Slomšek. Te besede kličejo predvsem staršem: Če hočete, da bodo vaši otroci vestno izpolnjevali dolžnosti, ki jim jih bo nalagalo pozneje življenje, in tako dosegli časno in večno srečo, vadite jih že v nežni mladosti. Srečen je le oni, ki začenja in končuje vsakršno delo z Bogom, ki živi v miru s svojim bližnjim, čigar duše ne vznemirja slaba vest, izkratka, kdor stori vselej in povsod, kar je storiti dolžan.

Že iz malega je treba nalagati otrokom njihovi starosti in moči primerna opravila. Malo terjajmo od otroka, a tisto malo mora izvršiti vestno, da se bo navadil paziti na vsako reč, ker bo sam odgovoren zanjo. Samo pridigovanje in večne prepovedi so otroku le redko v prid.

Priznani vzgojitelji so že veliko pisali o tem, kako je treba vzgajati otroka za vestnost, in kako blažilno vpliva na otrokovo dušo, ako se mu poveri kakšna živalca v oskrbo. Naj bo že ta živalca ptiček, psiček, zajček ali karkoli, njegova last je in za nje dobrobit mora skrbeti otrok sam.

Živalca zahteva posebnega negovanja: otrok jo mora krmiti o svojem času, posnažiti stan, izkratka, posvečati ji vso pozornost. Zavest, da je izročena njegovi oskrbi živa stvar, in da je zanjo odgovoren, budi v otroku samozavest, ga vzgaja k vestnosti in skrbljivosti.

Še drugo prednost ima to-le. Otroci, ki občujejo že izza mlada ljubeznivo z živalmi, ne postanejo sirovi, kruti in nasilni. Posirovela mladina muči često uboge živalce, zlasti ptičice. Tako okrutno početje se studi dobremu otroku, v čigar srcu zbujaemo že v nežni mladosti sočutje do najmanjše in uboge živalce, ki se ne more braniti sama.

Ko tak otrok doraste, bo imel tudi sočutje do svojega sobrata in ga bo umel tolažiti v nesreči. Nikdar ne bo zavrzel trdo, brezsrdno onega, ki ga bo prosil pomoči.

c) Otrok poslušen.

V bližnji sosesčini šole čujem večkrat, kako kliče mati hčer: »Pepca, Peepca, Peepca!« in tako vedno ostreje in bolj razdraženo. Dekle je zadaj za podom, in dasi dobro čuje mater, se neskrbno igra, ne da bi se odzvala. Kvečemu zategne: »A?«

»Nanesi drv pred peč, slišiš!« — Nič odgovora. — »O ti nesrečni otrok, kako me jezi, kar ubila te bom na mestu!«

Takole govori mati, a dekletce se grožnjam le smeje, saj vé, da so to le besede. V resnici se ji ne bo zgodilo nič.

Nihče ne toži toliko o neposlušnosti svoje dece, kakor matere, in to na kmetih bržčas še bolj kakor v mestu. Tem bi bilo svetovati vsaj nekaj vzgojnih sredstev, ker otrok se ni poslušen že narodil, a še manj je prišel nepokoren na svet. Da bo poslušen, ga je treba k temu vzgojiti. Kako? Tehtno in zanimivo obenem je pisal o tem č. g. Volc v lanskem »Bogoljubu«, ali škodilo ne bo, če govorimo o tem še in še.

1. Zapoveduj in prepoveduj malo. V zdravem, živahnem otroku ne miruje nobena žilica. Če ga kar omrežimo z vednimi opomini in kričimo venomer vanj: »Tako stori, tega ne smeš!« končno res ne vé, kaj hočemo od njega. Tako ravnanje napravi bojazljivca in potuhnjenca, ki išče prilike, da bo storil skrivaj, kar ne sme vočigled materi. Ali pa otopi in ne sliši ničesar več, se ne zmeni niti za strogo, niti za mило besedo materino uprav zato, ker je besed preveč, da bi se mogel otrok ravnati po njih.

2. Kar zapoveš ali prepoveš, naj se izpolni do pičice. Ni boljšega sredstva, vzgojiti otroka neposlušnega, kakor zapovedovati mu venomer, a za to se ne brigati, je li tudi izpolnil, kar smo mu naročili. Takim zapovedim se otrok smehlja; resnosti ne pozna več.

3. Zagrozile s tako kaznijo, ki je prestopku primerna in ki bo z njo otrok tudi resnično kaznovan. Strašanske kazni napoveduje nevedna mati svojemu otroku. Izprva ima morda grožnja nameravani učinek; ko pa uvidi otrok, da mati ne misli resno, potem postane šele pravcati parkeljček.

4. Posvari resno, kratko! — Ne kriči, ko svariš! Saj je umevno, da nas poreden otrok včasih močno ujezi; ali prav nič mu ne bo koristilo, če ob takih prilikah nanj vpijemo in robantimo po cele ure brez nehanja. Otrok posluša navidez skesan dolgo govoričenje, v srcu si pa misli: »To je dobro, da le hujšega ne bo; naj govore mati, kolikor se jim izljubi. Pri enem ušesu noter, pri drugem vun!«

5. Kaznuj poredko, a takrat naj otrok čuti, da je kazen zaslužil in da je kaznovan zato, da se poboljša. Pogosto toži kakšna mati: »Kaj vem, kako je to, tako jih tepem, pa nič ne marajo, še bolj poredni so.«

To je res! Mati, ki mora otroka tepsti, bi morala preje sama sebe, ker je sama zakrivila, da je postal otrok nepokoren in ne sluša več na besedo.

6. Kazen je resda vzgojno sredstvo, ali prav bi ne bilo, ako bi govorili z otrokom venomer v strogem vojaškem tonu. Saj tudi v božji naravi večkrat sije solnce, kakor pa divja vihar.

7. Končno še važen in zadnji opomin: Začni z navedenimi sredstvi z godaj, že v nežni mladosti. Ne misli: Premlād je še, bo že boljši, ko malo odraste. Za vzgojo ni nikoli prekmalu.

Mati, ki ji je resno mar dušni in telesni blagor njenega deteta, mati, ki se zaveda, da ji je dal Stvarnik v otroku dragocen dar, ki bo od njega morala dajati odgovor, bo opazovala svojega otroka skrbno od prvega dne. Ljubeče bo odločevala mati v teh letih, ko sprejema otrok prve vtise življenja, o njegovem značaju, o vsej njegovi bodočnosti.

Krenimo na nova pota.

J. Polák.

(Dalje.)

† **Slovnica.** Vem, da so mnenja v tem nelahkem vprašanju zelo različna. Moje mnenje in izkušnja me prepričujeta, da gre tudi na ljudskih šolah na kmetih slovnici važno mesto, zakaj učenec jo rabi v govoru in pisavi. Slovnica je okostje, ki brez njega ni pravičnega govora, pravilne pisave. Slutim in čujem pa stari ugovor, da ljudska šola ni pripravljavnica za srednjo šolo. Ne oporekam! Toda za srednje šole vendar ni ustvarjen samo mestni naraščaj! — Ali ni izšlo ravno iz kmetiških domov največ in najodličnejših talentov? — Ali naj bo primoran kmet poslati svojega otroka še posebej v mesto, da mu ga izuče za vzprejem v srednjo šolo! ... Ali nima že dovolj stroškov z domačo šolo! Ali kmetiška šola ni v stanu, da mu brihtnega fantka izobrazí, če treba, tudi za srednjo šolo?! Slovnica je potrebna po razmerah in okoliščinah na vsaki ljudski šoli, a gojiti jo je treba modro, t. j. ob živih jezikovnih vajah, zajetih iz življenja samega. Učitelj, ki vtepa otrokom samo pravila, ne bo dosegel nikdar zaželjenega smotra; zakaj njegovi učenci in učenke bodo morda res znali vsled pritiska povedati in naštevati pravila, a uporabiti jih ne bodo znali. Prave jezikovne vaje naj zajema učitelj iz resničnega življenja, in ne samo iz

knjige. Tekom let sem se uveril, da so otroci take snovi silno veseli, dasi — zaradi popolnosti — knjige ne smemo prezirati. A prva zahteva pri slovniskem pouku bodi: ne veliko pravil, tem več pa jezikovnih vaj.

Katera snov naj bi se obdelala tekom zadnjih treh šolskih let?

Najbolje bo, če začnemo v 4. šolskem letu s stavkom in ga od časa do časa razširjamo. Najprej vzamem najkrajši stavek, pa mu tekom časa dodam: 1. osebkovo besedo, 2. predmet, 3. prilastek, 4. prislovno določilo: a) kraja, b) časa, c) vzroka in d) načina. Zraven treba seveda vpoštevati tudi posamezne govorne razpole, t. j. vaje o: 1. samostalniku, 2. zaimku, 3. pridevniku, 4. števniku, 5. glagolu, 6. prislovu, 7. predlogu, 8. vezniku in 9. medmetu. Vse vaje naj bodo — kakor rečeno — povzete iz žive govorice, zakaj le tako boš hitro pripravil učence do tega, da bodo vso stvar tudi razumeli. Nikdar pa tega ne dosežeš ob stolpičastih vzorcih sklanjatve, spregatve, stopnjevanja itd. Na videz se zdi, da zahtevam za to šolsko leto preveč. Toda snov se porazdeli na 4. in 5. šolsko leto tako, da se napravi v 4. šolskem letu nekako okostje, v 5. se pa obloži to okostje z mesom. In če ne zadostujeta dve šolski leti, se utegne pritegniti tudi 6. šolsko leto, dasi bi bilo dobro, če bi otroci tega letnika spoznali tudi del stavkoslovja, četudi samo v najpreprostejši izmeri. Šest-razrednica doseže z lahkoto vse, kar sem omenjal z ozirom na slovniski pouk; samo vztrajnosti in vaje je treba.

Pravopisje. Nisem nasprotnik prepisovanja in narekovanja; zakaj vid in sluh sta za pravopisje velikega pomena; samo preveč mehanično se vse to ne sme vršiti. Učencem mora biti snov, ki jo prepisujejo ali ki se jim narekuje, jasna. Prepisovanje in narek sta v prvi vrsti umestna za prva tri šolska leta. Zadnja šolska leta je pa treba že več duševnega dela. Za spisovanje bi priporočal take berilne sestavke, ki so se jih naučili otroci naizust. Popravijo jih potem sami po originalu, ali pa medsebojno, kar se zelo priporoča; zakaj nihče ne išče napak s takim veseljem nego otroci; pri tem se pa vadijo iznova v pravopisju in v branju rokopisa, česar tudi v ljudski šoli ne smemo zanemarjati. Kar se tiče nareka, mi v zadnjih treh šolskih letih ni všeč narek po stavkih. Učencem naj se počasi prebere lahek in kratek sestavek in tega naj potem zapišejo. Tudi tu se izvrši poprava medsebojno. V ta namen je zelo dobro, da ima učitelj učence in učenke ločene po zmožnosti v tri skupine, t. j. prav dobre, dobre in slabe. S tem ne mislim reči, da naj bodo učenci in učenke resnično razdeljeni na tri skupine, temveč učitelj naj izkuša spoznati, kateri učenci so prav dobri, dobri, slabi; razdelba naj bo samo v njegovi glavi. V resnici pa je priporočati, da so slabi učenci pomešani med dobrimi.

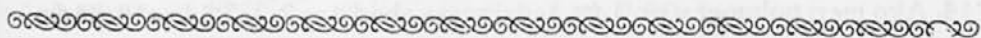
Prosto spisje je tudi velike važnosti, če se neguje pravilno! ... Marsikdo je v didaktičnih in pedagoških poizkusih nekako malodušen: če se stvar takoj ne posreči, pa je ničvredna, malokdaj pa vpraša za vzrok. Prostega spisja bi ne zagovarjal in branil, ako bi iz lastne izkušnje ne vedel, da je moč doseči res lepe uspehe. A za to je treba pripravljati otroke že od prvega šolskega leta dalje. Kako, o tem sem že govoril. Danes

še nekaj za zadnja tri šolska leta. Če smo svojo nalogo izvrševali umno v prvih treh letih, se v zadnjih delo prostega spisja ne more ponesrečiti. Ponesreči se samo, če veli učitelj pisati učencem o ugankah: in uganka je otrokom vse, kar jim ni jasno. To, o čemer hočem prosto pisati, moram doživeti. Iz tega sledi, da mora izbrati učitelj za prosti spis vedno kaj takega, kar je vzeto iz življenja otrokovega. Pa tudi za to je treba otroka pripraviti. Vzemimo za primer snov: »Kako smo delali pri nas jaslice?« — Napačno bi bilo, če bi došel učitelj z zvezki v šolo, napisal na tablo naslov in velel: »Napišite, kako ste delali pri vas jaslice!« — Otroci bi pisali, a vsebina bi komaj imela kaj prida jedra. Ves drugačen pa bo spis, če napravim takole: Po Božiču rečem v šoli: »Premišlujte in pogovarjajte se do prihodnje srede, kako ste delali letos pri vas doma jaslice!« — Teden mine. V šoli velim X-u: »Pripoveduj, kako si delal letos jaslice!« — Takoj se izvrši poprava, da se razvrste misli, pravilno izgovarjajo besede itd. Prostost tiči v tem, da otroci sami vse najdejo, in sicer s pomočjo zaklada, ki so si ga že pridobili v jezikovnih vajah. Učitelj razpravo samo vodi in pomaga samo tam, kjer učenci res sami ne zadenejo. Pa tudi sedaj še ne velim pisati takoj v lepe zvezke. Ustni pripravi sledi pismena v dnevniške. Ko napišemo spis v dnevniške, ga zopet pregledam po skupinah najboljših, dobrih in slabih učencev. Napake, ki jih zasledim, obravnavam skupne. Da je poprava zanesljivejša, jo izvršimo tudi medsebojno. Ko je spis tako završen in uglajen, ga spišemo v lepe zvezke. Uspeh je od naloge do naloge vedno boljši.

Dà, tudi prosti spis se ne posreči brez priprave, saj si tudi vsak pisatelj načrt za svoj spis najprej osnuje v mislih, nato ga pusti zoreti, napiše pa šele, ko je dozorel. Velikokrat ga dà v popravo tudi drugim. Torej že pri odraslem in izkušenem pisatelju toliko podrobnega dela, preden je spis res prosto in uspeh ne bo izostal. Seveda se brez »muje« še čevelj spis! — Ne presoajte torej prostega spisja kar tjavendan! ... Preden se obsodba izreče, jo je treba dobro premisliti. Sploh je med nami premalo samostojne sodbe; zakaj kar zatrobi v svet eden, tega se oprime takoj drugih sto. Ponovim še enkrat: Zajemajte snov za prosto spisje res iz življenja — in sicer iz otroškega življenja. — Pripravite snov za prosto spisje res prosto in uspeh ne bo izostal. Seveda se brez »muje« še čevelj ne obuje.

Kaj pa **poprava**? Ali je sploh potrebna? — Dà, je. Otrok naj vidi, da se učitelj res zanima za njegovo delo. Vsak delavec je vreden plačila, in otrok ga hoče imeti v obliki reda. Opozarjam, da ocene ne smeš pisati kar tjavendan; zakaj otroci to opazijo in rodi se nezaupanje, izprva do lastne moči, pozneje pa tudi do učiteljeve objektivnosti. Motiš se pa, ako meniš, da boš zadušil napake z rdečilom. Samo besedna in stavkova poprava ne izdà veliko. Poprava se mora nanašati vedno na ves spis, a taka se dà izvršiti samo v skupnosti in v generalnih potezah.

(Dalje.)

Izvajanje enačb iz elementarnih računov.

— a —

II.

Z enačbo $4 \cdot 9 = x^2$ si lahko predstavljamo geometrijsko nalogo: »Kolikaj je stranica kvadrata, ki je ploskovno enak pravokotniku, čigar dolžina meri 9 dm, širina pa 4 dm?«

Učenci 7. razreda že znajo izračunati ploščine paralelogramov, in sicer v skrajšani obliki za kvadrat $p = s^2$ in za pravokotnik $p = d \cdot š$; s znači stranico, d dolžino, $š$ širino, p pa ploščino. Pravilo $p = d \cdot š$ pa pišemo z običnimi števili navadno $p = a \cdot b$. Ako je $x^2 = 4 \cdot 9 = 36$, tedaj je $x = \sqrt{36} = 6$, stranica ploskovno enakega kvadrata je torej 6 dm. V obliki proporcije $4 : x = x : 9$ je pa x srednja geometrijska sorazmernica, ki se da tudi brez računa geometrijsko konstruirati. Izvršitev najdemo tudi v učni knjigi »Geometrijsko oblikoslovje za dekleške meščanske šole«, in sicer na strani 63., slika 96. Ta konstrukcija se uporabi tudi pri nalogi, ako je treba pravokotnik pretvoriti v kvadrat z enako ploščino.

Z enačbo $4 \cdot 2 = x^3$ si pa lahko predstavljamo nalogo: »Koliko je stranica kocke, ki je prostorno enaka prizmi, katere osnovna ploskev meri 2 dm², višina pa 4 dm?«

Učencem 8. razreda so znana pravila o površini in prostornini teles. Znati morajo: »Prostornino kocke izračunimo, ako mersko število stranice kubiramo« in »prostornina prizme je enaka produktu iz osnovne ploskve in višine.« Iz enačbe $x^3 = 4 \cdot 2$ sledi $x^3 = 8$ in $x = \sqrt[3]{8} = 2$. Stranica prostorno enake kocke meri tedaj 2 dm. Nalogo lahko prav nazorno pojasnimo učencem z modeli, in sicer, ako napravimo iz trde lepenke pravokotni paralelopiped 2 dm dolg, 1 dm širok in 4 dm visok, potem pa kocko s stranico 2 dm ter ju primerjamo. Ako začrtamo na obeh telesih dm in črte do robov podaljšamo, opazimo hitro razdelitev teles na dm³ in teh naštejemo pri vsakem osem; enaka prostornina je s tem popolnoma dokazana. Iz enačbe $x^2 = 4^2 + 3^2$ ali $x^2 = 16 + 9$ ali $x^2 = 25$ in $x = 5$ izvajamo lahko geometrijsko nalogo, ki se glasi: »Načrtaj kvadrat, ki je ploskovno enak dvema kvadratoma. V tem slučaju meri stranica enega kvadrata n. pr 4 dm, drugega pa 3 dm, tema ploskovno enak je kvadrat, čigar stranica meri 5 dm. Načrtamo pa to prav lepo s pravokotnim trikotnikom, in sicer meri ena kateta 4 dm, druga 3 dm, hipotenuza pa 5 dm. S tem je tudi pojasnjen Pitagorov izrek, in ako zaznamenujemo kateti z običnimi števili a in b , hipotenuzo pa s c , tedaj dobimo znano pravilo $a^2 + b^2 = c^2$ in $c = \sqrt{a^2 + b^2}$ ali v drugi obliki $a^2 = c^2 - b^2$ in $a = \sqrt{c^2 - b^2}$ oziroma $b = \sqrt{c^2 - a^2}$.

III.

Za krogov obod rabimo pravilo $o = 2 r \pi$, o znači obod, r polumer in π ($= 3.14159$) Ludolfovo število; v navadnih računih nam zadostuje 3.14. Ako meri polumer n. pr. 3 dm, tedaj znaša obod $o = 2 \cdot 3 \cdot 3.14 = 18.84$ dm.

Ako je znan obod in nam je izračunati polumer, ki ga označimo z x , potem imamo enačbo $18,84 = 2x \cdot \pi$ in $x = \frac{18,84}{2\pi}$ ali $18,84 : 6,28 = 3 \text{ dm}$. Na enak način izračunimo π kot neznanko, ako sta obod in polumer znana, namreč $18,84 = 2 \cdot 3 \cdot x$ in $x = \frac{18,84}{6} = 3,14$. Ploščino kroga računimo po pravilu $p = r^2 \pi$ (p = ploščina, r = polumer); ako vzamemo za r zopet 3 dm , dobimo $p = 3^2 \cdot 3,14 = 28,26$ in istotako, ako iščemo r z enačbo $28,26 = x^2 \cdot 3,14$, potem $x = \sqrt{\frac{28,26}{3,14}} = \sqrt{9} = 3 \text{ dm}$ ali vobče $r = \sqrt{\frac{p}{\pi}}$.

Ploščino elipse računimo po pravilu $p = a \cdot b \cdot \pi$ (a znači polovico velike, b pa polovico male osi). Ako iščemo iz drugih znanih podatkov veliko os, tedaj računimo $2a = 2 \cdot \frac{p}{b \cdot \pi}$; če pa iščemo malo os — računimo z enačbo $2b = 2 \cdot \frac{p}{a \cdot \pi}$, v prvem računu smatramo a kot neznanko, v drugem pa b , nadomestimo jih lahko tudi z x . Enačba $r^2 \pi = a \cdot b \cdot \pi$ nam pove, da je ploščina kroga enaka ploščini elipse in to porabimo, ako hočemo pretvoriti elipso v ploskovno enak krog, kajti $r^2 = a \cdot b$ ali $a : r = r : b$. Zadnja proporcija, izpeljana iz enačbe, nam pove, da je krogov polumer — geometrijska srednja sorazmernica med polovično veliko in polovično malo osjo elipse, ki jo lahko na znani način konstruiramo in z njo krog očrtamo.

Da izračunimo površino krogle (oble), rabimo pravilo $P = 4r^2 \pi$; P znači površino, r polumer krogle. Ako je znana površina, izračuniti pa imamo polumer $r = x$, tedaj rabimo enačbo $P = 4x^2 \pi$ ali $x^2 = \frac{P}{4\pi}$ in $x = \sqrt{\frac{P}{4\pi}}$, t. j.: polumer krogle dobimo, ako delimo površino s 4kratnim Ludolfovim številom in kvocijent izkorenimo.

Prostornino ali telesnino krogle pa izračunimo po pravilu $T = \frac{4}{3} r^3 \pi$; T pomeni telesnino. Če je pa znana prostornina, izračuniti pa hočemo polumer, tedaj pišemo $T = \frac{4}{3} x^3 \pi$ in dalje $3T = 4x^3 \pi$ ali $\frac{3T}{4\pi} = x^3$, potem pa je $x = \sqrt[3]{\frac{3T}{4\pi}}$, t. j.: polumer krogle izračunimo iz prostornine, ako delimo trojno prostornino s 4kratnim Ludolfovim številom, iz kvocijenta pa določimo tretji koren.

Ta splošni račun hočemo še natančneje pojasniti s kratkim zgledom: Vzemimo, da polumer meri 3 dm , tedaj dobimo prostornino po gorenjem pravilu $T = \frac{4}{3} 3^3 \cdot 3,14$ ali $T = \frac{4}{3} \cdot 27 \cdot 3,14$ ali $T = 36 \cdot 3,14 = 113,04 \text{ dm}^3$ in obratno iz prostornine hočemo izračunati polumer, tedaj

$$r = \sqrt[3]{\frac{31 \cdot 13,04}{4 \cdot 3,14}} = \sqrt[3]{\frac{339,12}{12,56}} = \sqrt[3]{27} = 3 \text{ dm}.$$

Za površino pa imamo tale račun: $P = 4 \cdot 3^2 \cdot 3,14 = 113,04$ in za polumer $r = \sqrt{\frac{113,04}{4 \cdot 3,14}} = \sqrt{\frac{113,04}{12,56}} = \sqrt{9} = 3 \text{ dm}$.

V tem slučaju meri tedaj površina ravno toliko (kvadratnih) dm^2 , kolikor prostornina (kubičnih) dm^3 .

IV.

Iz osnovnih računov n. pr. $20 = 5 \cdot 4$, potem je $5 = \frac{20}{4}$ in $4 = \frac{20}{5}$, spoznajo učenci pravila: a) Produkt dobimo, ako multiplikand množimo z multiplikatorjem; b) multiplikand dobimo, ako produkt delimo z multiplikatorjem, in c) multiplikator dobimo, ako produkt delimo z multiplikandom. To pa zopet lahko dobro porabimo pri enačbah in sicer, ako je $20 = 5 \cdot x$, potem je $x = \frac{20}{5}$, ako pa je $20 = x \cdot 4$, potem je $x = \frac{20}{4}$. Iz enačbe $5 = \frac{20}{x}$ pa dobimo $5x = 20$ in $x = \frac{20}{5}$. Iz tega pa izvajamo važno pravilo: Ako prestavimo kak člen enačbe na drugo stran, izvršimo to z nasprotno operacijo. Kakor je nasprotna operacija od seštevanja odštevanje, tako je nasprotna operacija od množenja — deljenje in obratno. Iz računov pod števil. I. smo pa spoznali, da je od kvadriranja nasprotna operacija kvadratni koren, od kubiranja pa kubični koren.

Kot zgled vzemimo še daljšo enačbo z ulomki, n. pr.

$\frac{x}{2} + \frac{x}{3} + \frac{x}{4} + \frac{x}{6} + 8 = 2(x - 1)$. Učenci so se učili pri seštevanju ulomkov, da poiščejo najprej skupni imenovalce, ta je 12. Enačba, pomnožena s skupnim imenovalcem, se glasi $6x + 4x + 3x + 2x + 96 = 24(x - 1)$ ali $15x + 96 = 24x - 24$, neznani členi postavljeni na eno stran, znani pa na drugo stran (z nasprotnimi znaki) napravijo enačbo $24x - 15x = 96 + 24$ ali $9x = 120$ in tedaj $x = 120 : 9 = 13\frac{1}{3}$.

Iz te in prejšnjih enačb pa že lahko sestavimo nekako obče pravilo: »Najprej izvršimo nakazane operacije, s tem odstranimo oklepaje in spremenimo ulomke v cela števila; potem prenesemo vse člene, v katerih tiče neznanka — na levo, vse znane člene pa na desno stran (z nasprotnimi znaki), kakor kaže zgled. Nato skrajšamo istoimenske člene, tako dobimo na levi strani le en člen z neznanko, na drugi pa določeno število. Ako ima neznani člen še obliko produkta, ga z nasprotno operacijo (z delitvijo) oprostimo svojega faktorja in neznanka x je izračunjena«.

Pripomnja: Tiskovne napake $9 \times x$ namesto $9 + x$ (str. 32) in $\frac{27}{9}$ namesto $\frac{72}{9}$ (str. 33) so p. n. čitatelji, ki jih stvar zanima, gotovo že sami popravili.

Abstinenci kofiček.

Kdaj in kje?

— a —

V 4. številki »Slov. Učitelja« nam g. J. E. Kalan prav lepo pove: »Abstinent biti, tega ne moremo zahtevati od nikogar, toda zoper pijančevanje delati, mladino za treznost vzgajati, to se pa že lahko zahteva od pedagogov sedanjega časa.« Zlasti ljudski učitelj ima za to mnogo prilike ne le v šoli, ampak tudi zunaj šole. Učenci imajo v čitanki vse polno

berilnih sestavkov, ki se dajo prav dobro porabiti v ta namen. Primerne slike pa še posebno podpirajo tak pouk. Učitelj tudi lahko mnogo vpliva na odrasle ljudi in to naj tudi stori, kajti ako so starši v tej zadevi drugega mnenja kot učitelj, pri otrocih ne bo veliko opravil. Zato je treba predvsem starše prepričati o koristi abstinence, in to bo pač najlažje storil pri večernih sestankih učiteljstva in staršev. Tam je tudi lepa prilika, da starše poučimo, kako škodljiv je mladini tobak.

Učitelj mora pač tudi vpoštevati krajevne razmere. V vinorodnih krajih mu ne bo kazalo posebno ostro nastopiti za abstinenco; tam mora bolj vabiti na boj proti žganju. Vpoštevati mora, da je v takih krajih mnogo ljudi, ki takorekoč le od vinograda žive in ti bi lahko take nauke smatrali kot sovrašтво. Sicer je pa dolenjsko vino navadno bolj kislo in nima veliko alkohola.

S kmetov.

Marica Koželjeva.

Spomladi je bilo, ko sem prišla službovat na vas. Sobico so mi preiskrbeli že preje: štiri gole stene, zamrežena okna, vrata brez ključavnice. Dobro je bilo; samo da sem bila pod streho.

»Prazen žakelj ne stoji pokonci,« pravijo na kmetih. Prva skrb je torej bila, kje dobiti hrano. Da bi si kuhala sama, na to ni bilo misliti; ni bilo kaj, niti kje. Torej je veljalo vprašati na gostilni, največji in najbolj gostoljubni hiši v vasi.

Ko sem sedla prvi dan h kosilu, me je pozdravila zraven jedi še četrtinka vina. »Aha, mož je bil prijazen,« sem pomislila. »Bržčas bi se rad še bolj prikupil, zato je postregel kar z vinom, čeprav ga nisem naročila.«

Malo težko je šlo, ali zameriti se nikar; torej izpijmo! Pri večerji me je čakala zopet merica vina. To me je malo ostrašilo. Kaj, ko bi mi prinašal vino kar na moj račun! Proti koncu pride gostilničar pogledat, menda, kako mi tekne jed, pa pripomni: »Le izpijte vino, saj ne bo zastonj, ga boste morali plačati.«

»Čujte, saj ne mislite zares, da bi morala vsak dan izpititi kar pol litra vina?«

»Tisto pa kakor hočete; če ne boste pili, Vas tudi na hrano ne vzamem. Pri hrani itak nimam nikakega dobička, če bi imel kakšno malenkost pri pijači.«

Tako je bilo takrat, ko smo morali iskati hrane po gostilni. Danes je bržčas malokatera tovarišica na gostilni, ker je tudi radi ne sprejmejo; saj je nedavno zavrnil neki gostilničar mlado učiteljico, ki je iskala hrane po vasi, češ: Vas ne maram, nimate toliko plače, da bi mogli v tem času poravnati hrano pri meni.

Komur je bilo količkaj mogoče, si je ustanovil lastno kuhinjo, skromno sicer, ali to dobro ima, da je proč od gostilne.

Kar nas je učiteljic, smo večinoma vse abstinence, četudi nas ne veže dolžnost, kakor je dejal zadnjič dopisnik »Slov. Učitelja« — za

šalo ali zares — pod ušesca. Ko sem obiskovala včasih tovarišice v kaki sosednji vasi, me je vprašal večkrat njihov hišni gospodar porogljivo: »No, ali ste Vi tudi taka pivka kakor naše gospodične, ki le pomakajo ustnice v kozarec.« S tem jih je hotel zapostaviti, ker v vinskih krajih je zdržnost od opojnih pijač naravnost sramotna. Po tem cenijo tvojo moč, koliko ga lahko preneseš, da se ti nič ne pozna.

Včasih sem stopila v kakšno hišo ali po opravku, ali so me povabili kar mimogrede. Brž je prinesla hišna mati liter vina in vogal črnega kruha ter je prijazno želela: »Le pijte, boste poplaknili prah, ki ga požirate čez dan!«

»Oj, ljuba duša, kam ga bom pa spravila kar cel liter?«

»Kaj je to toliko? Saj ga izpijem sama predpoldnem za malico en liter!«

Učiteljica bo torej brezdvomno lahko vplivala na otročiče ne le z besedo, marveč tudi z zgledom, kar je veliko vredno, zlasti če pomislimo na rek, ki pravi: zgledi vlečejo.

Naj bi pridno poročala vsaka izmed nas v tem-le kotičku o uspehih, ki jih žanje na abstinentnem polju.

Listek.

Iz zapiskov mojega potovanja po fronti.

V. Č.

(Dalje.)

27. februarja sem imel priložnost prvič ogledati si bojno postojanko in zasnežene jarke. 1. marca sem prvič streljal na sovražnika, ki je takrat tudi čistil svoje jarke. Pozneje sem hodil na delo s celo, navadno pa s polstotnijo.

Skozi vas so letale vedno »jeklene ose«. Zdaj je udarila ena tu zraven noge, tam druga ob cestni plot, tretja je cvilila čez glavo, četrta je zabrenčala zelo visoko — pojoč svojo »žalostinko«. Marsikateri vojak je okusil pik te brenčeče ose. Včasih so nas ponoči zbudili udarci izstrelkov v steno ali streho. Človek ni bil sicer nikjer varen svojega življenja, še manj tedaj, ko smo hodili čistiti zasnežene in blatne jarke. Človek se je pač moral nehote na vse privaditi in vživeti v bojno vrvenje.

28. marca popoldne smo se napotili v znani kraj — Sadagoro, kamor so nam sledili ostali naši trije bataljoni. — Takoj drugi dan opolnoči smo bili alarmirani. Nikdo ni vedel povedati, kam gremo. Marširali smo šest ur proti vzhodu na fronto. Uprav se je jelo daniti, ko smo prišli v gozd — do cilja. Izvedeli smo, da je naš letalec dan preje zapazil tu na sovražnikovi strani neko sumljivo premikanje čet, zato so nas poslali na stražo, — a smo se kmalu zopet vrnili.

Dne 1. aprila smo imeli zopet sv. daritev. Med sviranjem vojaške godbe in ob grmenju topov smo stali nepremično pred okrašeno kapelico.

Po sv. opravi je bilo čez 120 mož dekoriranih. Častniki so odlikovanemu moštvu pripenjali hrabrostne medalje, častnikom pa sam polkovnik.

Lep razgled se nam je nudil od tu čez Černovice. Zvečer je blestelo mesto v morju lučic, tam daleč je pa zažarelo nebo zdaj tu, zdaj tam.

3. aprila je bil polk odpravljen na tridnevno težavno pot v mesto Horodenko, kjer smo že nekoč bili. Ob prihodu sem se dobro odpočil na lepem stanovanju. Včasih sem se zatekel v svetišče. Glasovi starih orgelj so me spominjali na dom; tudi sam sem včasih popoldne zaigral kako »Marijino«.

Severno od tu ob Strypi je nato Rus zarožljaj z orožjem. 14. aprila smo že bili na poti. Proti večeru smo dospeli v vas Niezwiska, skoro ob Dnjestru, kjer smo prenočili. Med deževjem smo se drugi dan odpravili dalje čez Dnjester in Luko v malo mestece Potok zloty. Med potjo smo srečali v lepem avtu armadnega poveljnika Pflanzera-Baltina, ki nam je prijazno mahal z roko v pozdrav. Drugo jutro smo odšli v Sokulec tik ob Strypi. Nedaleč od levega brega smo razločno opazili našo glavno postojanko. Ta dan se je pričel topovski dvoboj. Napeto smo gledali to vihro in pričakovali, kdaj dojde povelje za odhod na spopad. Na srečo je trajal bobneči ogenj le pol ure. Zopet — nič!

Pomlad — mlada, lepa devojka — je stopila v tem v deželo. Cvetje venča njeno glavo, ptički so njeni spremljevalci. Ko se ozre na drevje — se iz tisoč popkov razvijajo zeleni listki, ptički se zazibljejo na vejah in zapoje Stvarniku slavospev. Pomlad je tu — vstajenje narave!

V tem času smo pa obhajali tudi vstajenje božjega Zveličarja. Velikonočni prazniki! Vselej me je prevzelo nevzdržno hrepenenje ob spominu na te vesele dneve, ki sem jih druga leta preživel daleč tam v domovini, v krogu svojih dragih bratov in sester, sorodnikov in prijateljev, v bližini preljubeznive mamice in preblagega mi očeta. — Minuli so časi, ko smo zahajali kot brezskrbni otroci v velikem tednu na bližnji hribček v prijazno cerkev k božjemu grobu.

In sedaj moram biti tu gori — skoro zapuščen. Namesto v cerkev, moram zunaj na prostem vežbati svoj vod. Ah, kje ste ve zlata, zlata leta mirnih časov? Se li še povrnete? Bog zna! Šestnajsti mesec teče, ko že nisem videl doma, in Bog vé, če ga bom sploh še kdaj.

Veliki četrtek me pokliče k sebi prijazni stotnijski poveljnik, nadporočnik Ed. pl. Reindl. Izroči mi uradno pismo. Pogledam — vidim na svojo veliko žalost prošnjo za dopust, opremljeno z zdravniškim spričevalom. Ljuba mamica mi je bila nevarno obolela. Nadporočnik mi pove, da dobim gotovo kratek dopust ter me pelje takoj pred majorja Filimovskega, da me priporoči. Velikonočni ponedeljek bom že lahko pri bolniški postelji svoje dobre mamice — sem si mislil. Ni ga izraza, s katerim bi dovolj opisal svoje duševno stanje; najrajši bi se bil v istem trenutku znašel doma. — Upanje sem imel, da ljubi Bog drago mamico še ohrani; vendar mi je momentana misel na njeno morebitno smrt izvabila solzo v oči. »Uboga moja mamica!« sem izgovoril s tihim, tresočim glasom.

Ozrem se proti vzhodu. Dvojno, krasno mavrico v pravilnem polukrogu zagledam; njuna desna konca se izgubljata v Strypini strugi blizu izliva v Dnjester. Zagledam se v pokrajino v mavričnem polukrogu. Krasna živa slika se mi nudi na velikanskem odru, pogrnenim z zelenim prtom; ob njem se vije v globoki strugi deroča Strypa. Na zelenem odru pa leži lepa vas Beremiani, ki je sedaj še lepša, ker jo obsipajo zlati solnčni žarki. Ozadje romantične vasi pa obkroža košat gozd, ki se po njem vije naša postojanka. Kako lep prizor na veliki četrtak!

Veliki petek je tu! Dovoljenja za moj dopust še ni. — V bližnjem gozdiču smo se vsak dan vežbali. Sovražnik je dobro vedel za našo rezervo. Pustil nas je pri miru, dokler ga nismo mi podražili. — Ta dan sta letela proti naši vasi dva ruska zrakoplova, eden od teh nenavadno nizko. Oba sta bila nepričakovano presenečena od puškinih salv; morala sta se takoj vrniti. Naslednji dan so nam Rusi vrnili — z velikonočnimi pirihi v obliki šrapnelov in granat, ki so padale pred vas in v naš gozd, kamor smo bili ravno došli. Ni kazalo drugega kot umakniti se takoj v mestece »Potok zlati«. Veselilo me je, da smo mogli Velikonoč preživeti brez vsake skrbi — v miru. Oba praznika je bil polk tudi navzoč pri sv. maši.

Potok zloty je malo mestece, ki leži v prijetni dolinici. Okolica je slikovita in zasluži po vsi pravici pridevek »zloty«. Lepa poslopja, vile z vrtovi se ti smejo naproti. V sredini »Potoka« pa stoji na trdni skali krasna rimsko-katoliška cerkev, ki dviga svoj zvonik visoko proti nebu. Skozi mesto žubori plitev potoček istega imena. Zares lep kraj!

Dnevi tekó, o mojem dopustu se pa še nič ne sliši.

(Dalje.)

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

O izkušnjah glede zgodnjega sv. obhajila je bil pomenek pri katehetski konferenci dne 11. aprila v Ljubljani. Lic. prof. J. Mlakar je opisal neprijetnosti in težave, ki jih je okušal v svoji praksi ob pripravi in med sv. obhajilom najmanjših tekem zadnjih let.

Doslej smo imeli priliko čuti in čitati večinoma le bolj o ugodnih vtisih in prijetnem duševnem užitku, ki je vsekako zaslužno plačilo katehetovo pri slovesnosti prvega sv. obhajila, ako se vse posreči in zadovoljivo obnese. Glede najmanjših so tudi ustmene sodbe deloma zelo ugodne. Povsod je namreč večje število razumnih, razboritih, zgodaj razvitih otrok zlasti iz dobrih krščanskih družin, ki se dajo prav s pridom pripraviti za sv. obhajilo že v prvem šolskem

letu. Ako bi poslušali samo hvalospeve o takih izjemnih slučajih, bi sodba povsem ne odgovarjala dejanskemu stanju, kajti z večino otrok pač ne gre tako gladko in lahko, kot se bere pripovedovanje o posameznih posrečenih zgledih.

Nič torej ne bo škodilo dobri stvari, če se zaradi točne in splošne razvidnosti konstatirajo faktični uspehi in izkušnje tudi od manj solčnih plati. — V jeseni l. 1916. je pri zborovanju monakovskega katehetskega društva predlagal vseučiliški profesor dr. Göttler, naj bi vsi praktični katehetje povedali svoje sodbe o uspehih in izkušnjah glede zgodnjega sv. obhajila otrok. Omenjeni profesor katehetike in pedagogike zbira sedaj podatke, ki bodo gotovo zanimivi.

Tudi pri nas se je bila sprožila želja, naj bi gg. katehetje odkrito povedali in opisali svoje izkušnje, naj bodo že bolj

ali manj ugodne. Pismenih izdelkov nismo prejeli, pač pa se je odločil profesor Mlakar, da je pojasnil, koliko bojov je moral prestati vsako leto, ko se je bližal čas prvega sv. obhajila, in pa da prvo sv. obhajilo malih ni brez neprijetnih razočaranj. Precej težav povzročajo starši sami, in sicer — kar bi se morda utegnili marsikomu neverjetno zdeti — le bolj dobri in krščanski starši, ki se izgovarjajo s tem, da so otroci neumni ter lahkomiselni, pa se sklicujejo tudi na prakso po nekaterih drugih škofijah, kjer se še niso povzpeli v tem oziru na višino.

Pri razgovoru se je dognalo, da je priprava za zgodnje sv. obhajilo na deželi dokaj laglja, ker imajo otroci in katehetje večinoma krepko oporo v starših. Dobri starši, ki sami okušajo moč in pomoč večkratnega sv. obhajila, naravnost silijo — kakor je zatrjeval gosp. Mat. Tavčar, Selca — da se otroci čimprej pripravijo za prvo sv. obhajilo in bi jim ne bilo všeč, če bi duhovnik za zgodnje sv. obhajilo ne kazal posebne vneme.

Ker v Ljubljani odgovornost v zadevi zgodnjega sv. obhajila zadeva povečem bolj kateheta, se je nekaterim zahteva v »*Instructio pastoralis*« zdelala precej ostra. Pripomniti pa je, da je besedilo v prvotnem osnutku, namenjenem le za posvetovanje, bilo ostrejšo, nego je v končnoveljavni izdaji.

Iz referata prof. Mlakarja sledi to-le:

V prvem razredu je pri izbiri za prvo sv. obhajilo treba previdnosti. Ako katehet sodi, da otrok še ni goden, naj odloži sv. obhajilo za drugo leto. V tej sodbi je on odgovoren samo svoji vesti. Ker pa vselej ni mogoča popolna gotovost, naj se ravna po pravilih probabilizma, kar se popolnoma ujema z našo »*Instructio pastoralis*« p. 97, 4 a in b. Ako katehet otroke skoziinskozi evharistično vzgaja, če jim govori o sv. Rešnjem Telesu vselej z največjo resnobo, če stori v polni meri svojo dolžnost, bo možno že v I. razredu veliko otrok pustiti k sv. obhajilu.

Zunanje vedenje otrok, tudi najmanjših, bo pa veliko lepše in sv. opravilo primernejše, ako imajo skrbno nadzor-

stvo. Katehet, ki sam obhaja, pač ne more vsega pregledati in paziti na vsako malenkost. Kar prej naroči, pa kmalu izpuhti. Uprav o priliki sv. obhajila se prepriča, kako velika dobrota za šolo je zgledna učiteljska moč. Marsikje se učiteljice, ki so same pobožne, s hvalevredno in požrtvovalno vnemo udeležujejo otroške pobožnosti, urejujejo, nadzorujejo otroke in skrbje, da ni nikake nezgode. Tudi med učitelji najdemo skrbne vzgojitelje, ki uprav pri takih priložnostih posežejo vmes z lepim zgledom in vestnim nadzorstvom. Naj bi bilo takih vzor-učiteljev čedalje več! — V zadregi bi si utegnil katehet pomagati tudi z večjimi učenkami, ki bi prevzele to nadzorstvo; vsaki bi se odkazalo majhno število obhajank. Sploh pa dobro učiteljstvo tudi v šoli kolikortoliko vpliva na otroke, da dobe spoštovanje in ljubezen do sv. Rešnjega Telesa. Slabe izkušnje glede otroškega obhajila so tudi posledica slabe vzgoje od strani učiteljev, ki se ne povzpno do tega, da bi izpregovorili otrokom kako prisrčno, pobožno besedo.

Referat prof. Mlakarja objavljamo na drugem mestu.

Katehetske beležke.

Kaj pa birmanci!? Binkošti so pred durmi. V Ljubljani bo birmovanje kakor ponavadi. Bogati in premožni bodo svojim otrokom za ta dan oskrbeli birmsko opremo, ki nikakor ne odgovarja resnemu času vojskinega gorja in vsestranskega pomanjkanja. Pa je res čudno! Kakor bi se iz vsega norčevali, kakor bi s posmehom prezirali grozote sedanjega časa, se izkazujejo nekatere osebe v Ljubljani v razkošju in nakitu, ki mora siromaka, pa tudi vsakega resnega, dasi ne revnega človeka navdati s studom in upravičeno nevoljo, ko opazuje po drugi plati toliko bedo, revščino, pomanjkanje osobito tudi v obleki. Ta nenavadna in v oko bodeča razlika se pojavlja in se bo pokazala brez dvoma tudi letos na birmški dan v Ljubljani. Ni jih malo, ki si ne upajo otrok pustiti k sv. birmi samo zato, ker jim ne morejo napraviti primerne obleke, dasi njih otroci niso prav slabo oblečeni. Toda razlika, raz-

lika! Ozir na one višje, ki se šopirijo in izkazujejo z zlatom in svilo, z novostjo in modo — jih zadržuje. Pripoveduj v šoli, ali staršem, da je obleka postranska stvar, da je predvsem treba srce pripraviti, in da se v sedanjem vojnem času more izhajati z navadno, preprosto obleko; — nič ne izda. Bogati in v razkošju se izkazujoči otroci so ovira. To velja tudi za slovesnost prvega sv. obhajila!

Kaj storiti?

Ali bi ne bilo umestno, da bi se v časopisju pritisnilo na bogatejše starše, botrice in botre, naj bodo z ozirom na sedanjo splošno bedo in revo — skromni, naj se omeje in v preprosti a dostojni obleki privedejo enako preprosto oblečene birmance in birmanke v cerkev. S tem se bo vsaj nekoliko izenačila ona kričeča razlika med stanovi, ki bode in izziva, obenem bodo pa s tem blagodejno vplivali na mladino sploh, posebej še na revnejše otroke, ki se ne bodo čutili več zapostavljene in ponižane.

Res je, da bi tako vplivanje v časopisju v rednih razmerah ne našlo preveč dovzetnih src; vojno gorje je pa morda le poseglo vsaj nekoliko tudi v višje plasti, da bi nemara le tudi med njimi ne bilo več gluhih ušes.

Kaj pa, ali bi se za take revne črviče — birmance ali birmanke, — ki niti botrov ne morejo najti in naprositi, ne mogla dobiti kje kaka podpora? Če so dobro situirani uradniki deležni raznih priboljškov, naj jih bodo še taki otroci!

In če vse pade v vodo, naj se pa morda določi za birmovanje še en delavnik, pa bomo pripeljali siromačke v skromni obleki k pokladanju rok; kajti med ljubljansko mladino je že precej takih mladenk, ki se je bati zanje, da sploh opuste sv. birmo, če jih tudi letos ne peljemo. — Pripomnimo še, da je dunajski ordinariat vsled tega, ker mnogo otrok ne more dobiti botrov, za letos opustil zahtevo birmskih botrov. C'est la guerre.

Sprožili smo te nasvete; posvetujte se še drugi!

Botrinstvo. »Kath. Kirchenzeitung« (1917, št. 16) pravi v neki opazki: Glede vprašanja, ali more biti krstni boter obenem tudi birmski boter, se je izjavil

provinc. cerkveni zbor v Solnogradu tako-le: Quoad fieri potest, patrinus alius sit in baptismo, alius in confirmatione.

Enoten katekizem za ves katoliški svet. Papež Benedikt XV. je sklenil, da bo dal sestaviti enoten katekizem za ves katoliški svet. Sestava bo izročena odboru bogoslovcev in praktičnih katehetov. Papež se je orbnil do vseh škofov, naj pošljejo v Rim po tri iztise vseh katekizmov in verskih učnih knjig, ki so v rabi v posameznih škofijah.

Namera in misel je silno lepa. Vsi in povsod kličemo in ferjamo: Dajte nam pripravno, porabno knjigo za poučevanje verstvenih resnic. Drugod, osobito v Nemčiji, imajo še dokaj boljše katekizme (Linden, Stieglitz, friburški itd.), kot je avstrijski, a nobeden popolnoma ne ustreza. Vsaka nova prireditev je korak naprej do idealnega katekizma. To — upamo tudi o nameravanem enotnem katekizmu. Vprašanje nastane, kdo ga bo izdelaval? Ali stalna komisija praktičnih katehetov in bogoslovcev? ... Če to — pričakujemo najboljših uspehov. Vsekako bi pa bilo dobro, da bi se za ta namen sklical poprej katehetski kongres, ki bi se na njem o vsem natanko dogovorili.

Ali bodo avstrijski in nemški katehetje — osobito Bavarci — povabljeni na sodelovanje?

Drobne opazke. O dušnem pastirstvu med srednješolsko mladino je objavil dunajski prof. dr. H. Schneider v listu »Kirchenzeitung« več primernih nasvetov, opozoril in navodil, ki so povečini vpoštovanja vredni in mutatis mutandis porabni pri vzgoji mladine sploh.

Ekshorta naj skuša — kar že ime zahteva — v šoli pridobljeno verstveno znanje in nraštvene nauke pretvoriti v prakso, v življenje; pridobiti voljo za praktično krščanstvo. Svetuje se, naj se obdelajo sistematične tvarine, cikli, vpošteva pa zraven značaj cerkvenega leta, ker drugače dijaki ne čutijo kaj prida didaktično-pedagoške vrednosti cerkvenega leta. Potrebno je tudi, da slišijo učenci višjih razredov vsaj enkrat lepo parenetično razlago nedeljskih evangelijskih.

Pobožnost pri sv. maši. Važna pa težka stvar. Mladina je razposajena, lahkomisljena; enoličnost božje službe je ne mika, ako ni vneme in notranje izobrazbe, ako dijaki niso temeljito poučeni o veliki vrednosti presv. daritve. V ta namen je treba v ekshortah o sveti maši večkrat govoriti in v šoli mladino navajati, kako naj se udeleži sv. daritve, v cerkvi se pa prepričati, če se res ravna po navodilih. Zgodi se, da zna učenec točno in gladko povedati iz katekizma, kaj je treba storiti pri evangeliju, darovanju itd., ker ve, da se to zahteva. Pri sveti maši se pa za vse to dostikrat ne zmeni. Zato je pa dobro, da je katehet včasih tudi sam navzoč med gojenci; lahko se bo prepričal, da je marsikaj narobe.

Petje. Ponavadi se pri dijaških mašah poje. Vpelje naj se »ljudsko« petje. Čudra navada, da se producira le izvoljen del dijakov, dočim se morda večina tovarišev po klopih dolgočasi in na vse mogoče načine zvira, »je menda že davno odpravljena«. — (V tem oziru bo treba pri nas še dolgo čakati, preden si bomo mogli oskrbeti skupno petje pri dijaški službi božji. Še v ljudski šoli ne bo lahko šlo.)

Postni govori (duhovne vaje) imajo namen, dijake dobro pripraviti za prejem sv. zakramentov. Ako je mogoče in šolska oblast ne ugovarja, naj bi se naprosil za to priliko tuj duhovnik, ki pozna dušne potrebe in posebnosti srednješolcev. Že s tem, ker je tujec, utegne privlačno vplivati na mladinska srca. Tudi drugače je treba dijake vselej pripraviti za sv. zakramente ter v šoli ali pa v cerkvi, še bolje obakrat, z različnimi nagibi ogreti njih voljo za vredni prejem sv. spovedi in sv. obhajila.

Kongregacije. Med izredno vplivnimi vzgojnimi pomočki imajo dijaške Marijine kongregacije brezdvomno prvo mesto. Naj bi ne bilo nobenega mesta, ne mesteca, kjer bi jo pogrešali. Kongregacija mora pa imeti vzorno vodstvo; bolje, da je ni, kakor pa če bi bila zanemarjena. Vzorna kongregacija združi navadno najboljše jedro srednješolske mladine v svojem okrilju, ustreza družabnemu nagonu mladeničev, je opora verstveno in nraštveno poštenih dijakov zoper silo pokvarjenih tovarišev, je ognjišče pobožnosti, samovzgoje in torišče, kjer se mladi junaki navdušujejo za vestno izpolnjevanje svojih dolžnosti, kjer se jim prižge idealno umevanje življenja in prihodnjega poklica, kar se podpira osobito z raznimi sekcijami, na primer z evharistično, misijonsko, literarno, abstinenčno, karitativno itd.

Katehet pa naj bi ne bil sam voditelj, marveč naj to važno službo odstopi drugemu, sposobnemu in vnetemu duhovniku. Ako prof. veronauka kongregacijo sam vodi, se utegne zgoditi, da bi dijaki prosili za sprejem iz neplemenitih namenov. Vsekako pa morata biti voditelj in katehet v prijateljskem stiku. Ako bi se voditelj ne zmenil za kateheta, bi mu manjkalo zaslonbe in potrebnih podatkov, oziroma umevanja za dušnopastirsko vzgojo srednješolskega dijaštva. Pa tudi katehet bo s sporazumevanjem voditeljevim marsikatega dijaka bolje sodil ali spoznal to in ono vrlino in lastnost, ki bi mu bila drugače prikrita. Noben katehet se ne sme čutiti zapostavljenega, ako spozna, da se voditelj dijaške kongregacije odlikuje kot spreten in izboren dijaški dušni pastir; še vesel bi moral biti, da je dobil izredno pomoč.

Učiteljski vestnik.

Vojno draginjsko podporo je vnovič nakazal deželni glavar dr. Šusteršič v sporazumu z deželnimi odborniki kranjskemu učiteljstvu dne 1. maja.

Vrlemu možu. Dne 14. aprila je umrl v Ljubljani po dolgi in mučni bolezni g. Niko Stanonik, nadučitelj v pokoju. Do-

čakal je skoro 80 let, a pokojnino je užival le dobrih 6 let. Škofjeloški rojak je bil v mlajših letih močne, zdrave narave; sedaj v starosti je pa po bolezni zelo opešal. Prvo službo je dobil l. 1857. v Podbrezju; od tu se je preselil v Ribnico, kjer je ostal tri leta. Potem je od-

šel v Stari trg pri Poljanah, kjer si je izbral tovarišico in ustanovil domačo kuhinjo, zato je tam deloval, vsem priljubljen, celih 17 let. Odpotoval je za 14 let v Šmartin pri Kranju in slednjič do vpokojitve v Selca nad Škofjo Loko, kjer je poučeval 19 let. Služboval je torej polnih 53 let. Bil je močno priljubljen, zato so ga sotovariši izvolili za zastopnika v okrajni šolski svet. Bil je mož, ki je znal vsako družbo zabavati s humorjem. Govoril je krepko in navdušeno, da ga je vse rado poslušalo. Pri prejšnji še slabejši plači je v Starem trgu imel tudi poštno upravo in organistovsko službo, kar mu je dalo seveda mnogo opravila. V sivi starosti se je tolažil in poudarjal večkrat v pogovoru: »Najbolj me veseli, ako se spomnim na svoje nekdane učence, ki so postali z daljnimi študijami duhovniki, advokati, bogati trgovci, uradniki itd.« Uživaj večni mir in pokoj!

Za praporščaka je bil povišan tovariš g. Fortunat Lužar, nadučitelj v Izlakah pri Zagorju. Prideljen je sedaj štacijskemu poveljstvu v Novem mestu.

† **Nadučitelj Ivan Trojar.** 7. aprila je umrl na Bledu vpokojeni nadučitelj Ivan Trojar, mož globokovernega značaja in silno blagega srca. Rojen je bil l. 1835. na Trsteniku pri Kranju; služboval je v Logatcu, Kamni gorici, Šmartnem pri Kranju in naposled od l. 1866. do 1890. na Bledu, kjer je opravljal tudi službo poštarja in organista. Sovražnikov ni imel. Umrl je v uboštvi. Pokoj blagi duši!

Težave na enorazrednicah. Kakor znano, poučujejo enorazredničarji v štirih oddelkih na vsakdanji šoli, potem pa še v dveh oddelkih v ponavljalni šoli. To je gotovo pretežka butara za eno učiteljsko moč, posebno pa še za slabotno žensko. So sicer izjeme, ali so zelo redke, da zmaguje tako težko nalogo tudi ženska. Drug velik nedostatek je šolsko obiskovanje. Marljiv učenec absolvira vse oddelke s ponavljalno šolo v šestih letih, a to se ne ujema z našo šolsko postavo, ki zahteva osemletno šolsko obiskovanje. Učitelju delajo pa še posebno težavo oddelki s posrednim in neposrednim poukom, s katerim potratijo mnogo časa. Učenci pa tudi ne morejo biti

tako zbrani, ako slišijo vedno dvojni pouk istočasno. Na Saškem, kjer je šolstvo na vrhuncu, nimajo nobenih enorazrednih šol. Želimo, da se tudi pri nas enorazrednice kmalu razširijo v večrazredne, saj so enorazrednice večinoma z učenci prenapolnjene. Za ustanovitev novih šol naj se pa izbirajo taki kraji, kjer bodo na mestu vsaj dvorazrednice.

Preizkušnje usposobljenosti na c. kr. učiteljišču v Ljubljani od 13. do 20. aprila so napravili: I. za meščanske šole s slov. in nem. učnim jezikom: Arselin Marija, def. učiteljica na Mladiki v Ljubljani (1. skup., z odliko); II. Dekleva Dragica in Kokalj Marijana, abiturijentki m. d. liceja za francoščino, prva za šole s slovenskim, druga za šole s slov. in nem. učnim jezikom; III. Zdolšek Rozalija (S. M. Serafina), v. uč. na zas. učiteljišču v Mariboru za pouk v violini na mešč. šolah s slov. in nem. učnim jezikom; IV. za ljudske šole s slov. učnim jezikom: Sever Marija (S. Kazimira), pom. uč. na zas. ljudski šoli šolskih sester v Celju; V. za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Rant Franč., prov. učitelj pri Sv. Petru v Ljubljani; Bajuk Josipina, prov. uč. v Sp. Šiški; Dekleva Ivana, supl. v Sori; Gradišnik Hermina, supl. v Celju; Hočevnar Kristina, supl. v Novem kotu; Hrovat Rafaela, prov. uč. na Selu; Jesih Marija, supl. v Trbovljah (Vode); Jurca Albina, supl. v Šmihelu; Jurdana Marija, prov. uč. na hrv. šoli v Pazinu; Knapič Marija, prov. uč. v Repnjah; Komljanec Alojzija, supl. v Škocijanu; Koncilja Agneza (s. Imelda), prov. uč. v Mekinjah; Kovač Albina, supl. na Ubeljskem; Kovač Ana, prov. uč. v Zatičini; Kramarič Ivana, prov. uč. v Polhovem Gradcu; Lilleg Marjeta, prov. uč. v Kovorju; Lombar Angela, supl. v Zalogu; Mrak Frančiška, supl. v Trziču; Muck Eliza, prov. uč. na nem. lj. šoli v Vevčah; Pavlič Štefanija, supl. v Šmartnu pri Kamniku; Perko Julija, prov. uč. v Kostelu; Peternelj Pavla, prov. uč. v Škofji Loki (z odliko); Petrič Ida, supl. v Zg. Šiški; Plevel Marija (s. Magdale-na), prov. uč. v Mekinjah; Plhak Marija, prov. uč. v Slivnici pri Celju; Punčuh Marija, supl. v Vipavi; Rančigaj Julija (s. Evgenija), prov. uč. na lj. šoli šolskih

sester v Celju; Rogar Kristina, supl. na Dobravi; Sturm Kristina, supl. v Vrhpolju; Sušnik Frančiška, prov. uč. v Škofji Loki; Sušnik Olga, supl. v Sromljah; Šilovinar Berta, prov. uč. v Boštanju; Šusteršič Tereza, supl. v Koprivniku; Vodišek Olga, supl. na Viču. — Dve kandidatki za meščanske in dve za ljudske šole sta med skušnjo odstopili; tri kandidatkinje za ljudske šole so bile reprobirane.

Razpis v velikem. Na Zgornje Avstrijskem je ondotni deželni šolski svet razglasil natečaj za vse učiteljske službe, ki so bile izpraznjene tekom treh vojnih let. Razpis in čas za prošnje je razdeljen v tri skupine: najprej pridejo na vrsto mesta, ki so bila izpraznjena do konca l. 1913., nato službe iz l. 1914. in končno iz l. 1915.

Regulacija. Dnevnik »Linzer Volksblatt« z dne 7. aprila je objavil naslednjo novico: Regulacija plač. Deželni odbor za Zg. Avstrijo je v seji dne 5. aprila l. 1917. sklepal o preureditvi plač za učitelje ljudskih in meščanskih šol na Zgor. Avstrijskem ter sprejel naslednjo mero: Temeljna plača ravnateljev meščanskih šol 2500 K; strokovnih učiteljev 2400 K; nadučiteljev, šolskih voditeljev in učiteljev I. razreda 2000 K; učiteljev 2. razreda 1600 K. — Novo je, da se je deželni odbor oziral na družinske razmere ter določil ože-

njenim ali vdovelim učiteljem 200 K pri-spevka; 400 K pa, če imajo več kot dva otroka. Tudi funkcijske doklade so raz-merno zvišane; pri dotaciji za stanarino je dovoljenih 5 odstotkov poviška. Pro-vizorni učitelji dobe 1200 K nagrade, ako imajo usposob. izpit; drugače le 1000 K. Nagrada za pouk krščanskega nauka se ravna po šte-vilu razredov. Na eno- in dvorazredni-cah je dovoljenih po 200 K. Na tri- in večrazrednicah 100 K na leto za vsak razred. Nova uredba je stopila v veljavo 1. aprila l. 1917. — Kako so odmerjene petletnice ali triletnice, poročilo ne pove.

Spremembe. Kamnik: M. Reich, suplentinja, Dol. — Kočevje: Marija Jurman, Kočevje (dekl. š.). — Kranj: Ivana Dekleva, supl., Sora. — Krško: Zofija Miklavčič, prov. učit., Sv. Križ pri Kostanjevici. — Ljubljana: Karla Čretnik, supl., mestna nem. dekl. šola; Ana Košca, supl., šišenska deška šola. — Ljubljanska okolica: Amalija Kredar, supl., Drenov grič; Ernestina Gospodarič, supl., Brezje. — Logatec: Antonija Cesar, prov. učit., Planina. — Novo mesto: Vida Kraševic, supl., Ambrus. — Postojna: Marija Zupančič-Uršič, prov. vod., Št. Vid; Gabrijela Balanč, prov. vod., Budanje. — Radovljica: Silva Šusteršič, supl., Jesenice.

Raznoterosti.

God in rojstni dan prejasne cesarice Zite. Z neko izredno radovoljnostjo smo se podali dne 27. aprila, kakor tudi dne 9. maja v krogu slovenske mladine v cerkev k presveti daritvi, ko smo slavili god in rojstni dan preblage naše državne matere: presvetle cesarice Zite. Ne samo okolnost, da dolgo vrsto let nismo imeli cesarice, marveč predvsem osebnost naše mile vladarice, ki združuje toli izrednih vrlin, ki je res plemenita, do-brosrčna, krščanska gospa in si je v kratkem času pridobila zajedno s svojim junaškim in priljubljenim soprogom srca vseh državljanov, nas je navdala, da smo s posebno iskrenostjo pomnožili svoje

molitve in prosili Boga, naj odvrča od naše cesarske družine vse nesreče, naj dodeli obilo blagoslova in naj jo sprem-lja s svojo milostjo. Naj se vedno izpol-njuje, kar smo z navdušenostjo izražali v kitici cesarske pesmi:

In s cesarjem zaročnica
ene misli in krvi,
vlada milo cesarica
polna dušne zlahtnosti.
Kar bi moglo v srečo biti,
večni Bog naj podeli
Karlu in preblagi Ziti,
celi hiši habsburški!

Esperanto. Tiho a dosledno so si pri-svajali esperantisti pred sedanjo vojsko

čedalje širša ozemlja. Dne 14. aprila je umrl v Varšavi Ludovik Zamenhof, poljski zdravnik, ki je zaslovel kot izumitelj in ustanovitelj esperantskega jezika. Esperanto se še vedno širi; mora že imeti veljavo in pomen. Letos v poletnem semestru se uvede pouk v esperantu celo na tehnični visoki šoli na Dunaju. Kot lektorja so pozvali ravnatelja meščanske šole J. Schamanek-a, ki je obenem predsednik društva »Austria katolika liga Esperantista«. Esperantsko slovstvo obsega že 2500 del, ima mnogo slovarjev — baje že v 47 jezikih. Pred vojsko je bilo v 62 deželah okrog milijona esperantistov.

Cesarja Karla vseučilišče v Solnogradu. Nekdanja »Alma Benedicta« zopet vstaja. V strašnih grozotah svetovne vojske, ki je v ognju stiske zvarila vse državo in kulturo ohranjujoče elemente, se je naenkrat pojavilo sigurno upanje, da bo nekdanje solnograjsko vseučilišče zopet vstalo — četudi ne kot neodvisna, katoliška ustanova, vendar pa kot posebej urejena državna visoka šola, ki bo ustrezala tudi upravičenim željam, zahtevam in pravicam katoličanov, podobno kakor kantonalna katoliška univerza v Friburgu. Bodoča visoka šola ne bo Cerkvj in katoliški vedi nasprotno torišče, ne bo bojna, marveč nevtralna, mirovna univerza, ki bo dala in zagotovila tudi pozitivno katoliškemu, znanstvenemu raziskavanju in nauku brez predsodkov in nepristransko varno zavetje, gostoljubno streho.

Po dolgem zaupljivem razpravljanju zastopnikov katoliškega vseučiliškega društva in nemškoliberalnih odposlancev v Solnogradu se je z odobrenjem številnih katoliških učenjakov tu- in inozemstva doseglo soglasje, ki mu je pritrdil tudi osrednji odbor katoliškega vseučiliškega društva. Dne 24. aprila je bilo sprejeto posebno odposlanstvo pri cesarju, ki mu je obrazložilo zgorajšnje namero s prošnjo, naj bi jo Nj. Veličanstvo blagovolilo odobriti in bodočo univerzo imenovati »Cesarja Karla vseučilišče«. V odposlanstvu so bili knezoškof dr. B. Kaltner, deželni glavar Winkler, predsednik državnega zbora dr. Sylvester, namestnik dež. glavarja

dr. Stölzl, drž. posl. dr. pl. Fuchs in solnograjski župan Ott.

Nagovor je imel nadškof, ki je končal z besedami: »Prosti strankinih bojov, brez preprirov in medsebojne mrznje prosimo danes skupno ob vznjožju prestola, naj bi se zbudila speča hčerka znanosti — stara visoka šola solnograjska!«

Cesar je odgovoril, da z r a d o s t j o sprejema to ponudbo. Bogoslovni fakulteti naj se polagoma pridružijo še ostale. »Skupna prošnja,« je rekel, »je dokaz, da zamore resna volja postaviti most med nazori različnih stremljenj in ustvariti stanje, v katerem zamoremo pričakovati ugoden razcvit visoke šole v blagor države, dežele in njene častitljive prestolnice.«

Ime naše cesarice se pravilno piše in izgovarja »Z i t a«. »Zita« je pristno toskansko dekliško ime, ki se izgovarja z mehkim »z«, kakor slovenski »z«. Sicer se »z« izgovarja v italijanščini ostro kakor naš »c«, v tej besedi pa mehko. Beseda »Zita« pomeni: čista, nedolžna, nemoadeževana. — Doslednost naj bi se dosegla tudi v pisavi imena našega presvetlega cesarja. Večina se je oprijela pisave »Karel«, gen. »Karla«.

V 5. kitico cesarske pesmi se je vrnilo silno veliko inaic. Vsak je za prvo silo stihe po svoje prikrojil, da jih je prilagodil »Ziti« ... Najboljše inaiice so naslednje:

»Kar bi moglo v srečo biti,
večni Bog naj podeli:
Karlu in preblagi Ziti,
celi hiši habsburški!«

Ali:

»Blagor, sreča naj razlita
bo nad hišo habsburško.
Živi Karel, živi Zita,
Bog obvaruj Avstrijo.«

Občni zbor društva »Pripravniki dom« dne 29. aprila je navzoče podpiratelje in člane prepračal, da je na tej dobrodelni organizaciji poseben blagoslov božji in da vsako leto napreduje, dasi časi niso kaj ugodni. Pohvalno moramo zopet omenjati vztrajno, tiho, a plodonosno delovanje profesorja in kanonika A. Kržiča, ki je duša tega društva in ki že dolgo vrsto let zbira vinarje in kronce, da bi postavil trden gmotni temelj »Pripravnikiemu domu«. Predsed-

nik prelat A. Kalan je poudarjal, da društvo že dosega deloma svoj namen s tem, da ima v Marijaniškem zavodu večje število gojencev-učiteljskihnikov, ki so vobče pohvale vredni.

V preteklem letu je društveno premoženje kljub precejšnjim izdatkom narastlo za okroglo 14.000 K. Vir dohodkov: članarina, čisti preostanek mladinskih listov »Vrtca« in »Angelčka« — prostovoljni darovi. Naj bo o tej priliki zopet priporočeno duševno in gmotno podpiranje naših mladinskih listov, kajti na ta način storimo dvojno dobro delo: koristimo mladini ter podpiramo krščansko vzgojo otrok, obenem pa pomagamo zidati »Pripravniki dom«. — V odbor je bil izvoljen kot podpredsednik semeniški spiritual g. Al. Stroj, kot odbornik prof. dr. J. Demšar.

† **Oton pl. Detela.** Meseca marca so pokopali na pokopališču v Žabnici pri Stari Loki bivšega deželnega glavarja Otona pl. Detela. Kot poslanec škofjeloškega okraja in kot glavar kmetijske dežele se je predvsem potegoval za povzdigo kmetijstva in za koristi kmetskega stanu. R. i. p.!

Vpliv vojne hrane na mladino je proučeval prof. Schlesinger v Straßburgu in je dognal sledeče: v prvih treh mesecih l. 1916. je polovica otrok tehtala več in samo petina njih za 1'2 do 2 kg manj; v drugem četrtletju je število dečkov, ki so manj tehtali, doseglo že tretjino; prirastek na teži se je konstatiral pri četrtini. V tretjem četrtletju se je pokazalo pri 90 odstotkih otrok naraščanje teže.

Veroučiteljice. »Kuryer Warszawski« poroča, da sta se dogovorila nadškofijstvo in magistrat v Varšavi glede poučevanja verouka v poljskih ljudskih šolah. V slučaju, da bi manjkalo katehetov, se bo vpeljal tečaj za učiteljice katoliškega verouka. Kandidatinje se morajo izkazati s primerno izobrazbo in morajo biti neomadeževanega življenja.

Izgube v krogih učiteljstva na Nemškem. Stanovska statistika nemških učiteljev izkazuje do 1. majnika 1916. leta 11.569 padlih učiteljev.

Laška šola v Ogrskem Brodu je bila ustanovljena za izseljence s Tirolskega in Primorskega. Obiskuje jo krog 40

otrok. Poučujeta učiteljica in župnik don Lorenzo Pedrinolli. Nastanjena je šola v hiši meščanske šole. H.

Iz ujetništva v Astrahanki (juž. Rusiji) piše nadučitelj Fr. Silvester: Selo Astrahanka v Novovaziljevski volosti, v Berdjanskem ujezdu, kjer že več kot mesec prakticira moja malenkost slavnostni »dolce far niente«, šteje okrog 4000 prebivalcev. Oddaljeno je od najbližjega mesta Melitopola 18 vrst, a do ujezdnega goroda je več kot 100 kilometrov. Vas je čedna, spominja na bližnje nemške kolonije. Ima »poštno oddeljenje«, več ljudskih šol in pravoslavno cerkev, ki pa bi večinoma samovala, ako bi ne bilo v bližini ruske — Borisovke. Prebivalci Astrahanke pripadajo namreč v ogromni večini sektantom ali drugače — mološkemu veroizpovedanju. Precej je tudi baptistov. Med njimi je nekaj razlike, vendar, da se kratko izrazim o prvih in drugih: nemški luterani v ruski obleki. Ne prekrizajo se, v njih domovih ne najdeš svete podobe, ne jedo prešičjega mesa, vera jim strogo prepoveduje piti upijanljive pijače in celo — kajenje. Ob nedeljah se zbirajo po dvakrat v »sobranijah« (tu jih je deset!) v ličnih, prostornih dvoranah. (Dalje — odstriženo. Op. ured.)

V Ameriki napredujemo. V Združenih državah so Slovenci sicer razkropljeni po vseh mestih in krajih, a če le mogoče, se združijo v društvi, ustanove svojo šolo ali pa celo župnijo. Največja slovenska župnijska šola je v Clevelandu. V tekočem šolskem letu je vpisanih v ondotno šolo nad 1500 otrok. Na šoli poučuje 19 sester de Notre Dame.

Junaške smrti je umrl poročnik Mirko Benedik. Na tirolski fronti ga je dne 22. decembra 1916 zadela krogla na čelo, da je v kratkem izdihnil. Pokojni je sin našega tovariša g. Karla Benedik, nadučitelja na Brezovici pri Ljubljani. Bog naj tolaži njega in blago g. soprogo ob bridki izgubi dobrega, blagega in ljubelega dvajsetletnega sinka. Pokojnemu večni mir v raju!

Dunajsko vseučilišče je imelo v zimskem semestru 1916/17 okroglo 4000 slušateljev in slušateljic. V tem številu je okrog 2000 dijakinj, ki so jih sprejeli z

lvovskega in črnoviškega vseučilišča. Zadnje normalno leto je bilo v istem času vpisanih na dunajski univerzi 10.000 visokošolcev.

Pod obema podobama. O priliki kronanja našega cesarja Karla I. v Budimpešti so listi pisali, da je cesarska dvojica prejela sv. obhajilo pod obema podobama. Ker bi bil ta način sv. obhajila v nasprotju z običajnim cerkvenim predpisom, je objavil ogrski list »Az Est« naslednjo razlago, ki jo je dobil od kompetentne

strani: »Kralj in kraljica sta prejela sveto obhajilo. Ko sta bila obhajana s sveto hostijo, sta pila tudi iz keliha vino. Torej nista prejela sv. obhajila pod obema podobama, kajti vino v kelihu ni bilo posvečeno in ne izpremenjeno v Kri Gospodovo. Kralj in kraljica sta zaužila samo požirek vina ter ima ta poslednji obred le simboličen pomen.« — Kakor smo čitali, je bil v ta namen podarjen 300 let star tokajec.

Slovstvo in glasba.

»Das Zeichnen in der Volksschule«. Metodičnih knjig za risanje na ljudskih šolah je izšlo mnogo, dobrih in manj dobrih, a med najboljše smemo prištevati to, ki je te dni izšla v založbi »Schulwissenschaftlicher Verlag A. Haase« v Pragi pod naslovom: »Das Zeichnen in der Volksschule, Anleitung für die Hand des Lehrers, angelehnt an die neuen österreichischen Zeichenlehrpläne«. To delo je spisal priznani strokovnjak, profesor ljubljanskega c. kr. učiteljskega F. Sucher. Lastna mnogoletna izkušnja je pripomogla, da je podal avktor učitelstvu metodiko, ki mu bo izborno služila pri težavnem pouku v risanju. Težaven je ta pouk že zato, ker je le malo učiteljev, ki vedo nove učne načrte pravilno tolmačiti, pa tudi zato, ker ni vsakemu učitelju že iz narave dano, da bi povsem obvladal tudi ta predmet. Učitelju pa, zlasti začetniku, ki bo to delo pazljivo prečital, bo pouk zelo olajšan. Avktor svoje metode sicer nikomur ne vsiljuje, in s sestavo tega dela tudi ni imel tega namena, saj poudarja to v uvodu sam; njegov namen je bil le, dovesti učitelja, ki se je z njegovo metodiko docela seznanil, do možnosti, da si na tej podlagi izlahka ustvari svojo lastno metodo in sestavi podroben učni načrt, ki je pri-

meren razmeram šole, na kateri tačasno slušbuje. Le z dobro metodo je mogoče tudi v tem važnem predmetu doseči zaželjene uspehe in pa uspehe, ki ustrezajo novim predpisom.

Prof. Sucherjevo delo sestoji iz dveh delov. Prvi del, ki je pravkar izšel, obravnava tvarino, predpisano za prvih pet šolskih let; drugi del, ki izide pozneje, pa bo obsegal tvarino za ostala tri šolska leta. Posebno dobro je pogodil avktor, da obravnava v prvem delu tudi pouk v risanju na eno- in dvorazrednicah, na katerih je razdeljen pouk.

Glede tvarine, ki naj bi se predelala v posamičnih (šolah) šolskih delih v posamičnih mesecih, bo pa učitelstvu izborna služilo zadnjih osmero tabél, na katerih je le-ta po času razdeljena in upodobljena z raznimi zgledi (risbami) v črnem in tudi v barvnem tisku.

Knjiga (I. del) obsega 144 strani z 217 risbami, natisnjenimi med tekstom, in pa 10 tabél, ter stane vezana 7 K 20 vin., nevezana 6 K. Oprema knjige je vredna vse pohvale.

S tem delom si je pridobil prof. Sucher obilo zaslug. Želeti je le, da si nabavi vsak učitelj, vsaka učiteljica to delo ali pa poskrbi, da si ga naroči vsaka šola za svojo učiteljsko knjižnico. **A. Sič.**

Draginjska doklada „Slovenskemu Učitelju“.

Gdč. Lončarič Marija, učiteljica v Matija, beneficijat, Voglje pri Kranju,
Moravčah, 2 K; gdč. Sever Melanija, 2 kroni.
učiteljica v Moravčah, 2 K; gosp. Okorn

